

Alaikäisen omaisuuden hoitaminen

Huoltajan tehtävät edunvalvojana

Sisällysluettelo

EDUNVALVONTA JA ALAIKÄISEN EDUNVALVOJA.....	2
VALVOVA VIRANOMAINEN.....	2
ALAIKÄISEN OMAISUUDEN HOITAMINEN	2
EDUNVALVOJAN TOIMINNAN VALVONTA	3
YLEISTÄ EDUNVALVOJAN TEHTÄVISTÄ	3
EDUNVALVOJAN TILIVELVOLLISUUS	4
MILLOIN TARVITAAN EDUNVALVOJAN SIJAINEN?	4
MIHIN TOIMIIN TARVITAAN MAISTRAATIN LUPA?	6
EDUNVALVOJAN EPÄASIAALLINEN TOIMINTA	6
EDUNVALVONNAN PÄÄTTYMINEN.....	7
EDUNVALVOJAN PALKKIO.....	7
MAISTRAATIN MAKSUT	7
LISÄTIETOJA	7

EDUNVALVONTA JA ALAIKÄISEN EDUNVALVOJA

Alaikäisen taloudellisten asioiden hoitamisesta säädetään holhoustoimesta annetussa laissa ([holhoustoimilaki](#)).

Alle 18-vuotias on alaikäinen. Hänellä ei ole oikeutta itse määrätä omaisuudestaan, tehdä tärkeitä sopimuksia tai muita merkittäviä oikeustoimia. Alaikäinen voi kuitenkin tehdä olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä oikeustoimia. Hän voi esimerkiksi asioida kaupassa ja tehdä pieniä ostoksia. Alaikäinen, joka on täyttänyt 15 vuotta, voi itse määrätä siitä omaisuudesta, jonka hän on omalla työllään ansainnut. Hän voi esimerkiksi päättää siitä, kuinka kesätyöansionsa käyttää.

Huoltajat toimivat alaikäisen edunvalvojina. Edunvalvojan tehtävä on hoitaa alaikäisen taloudellisia asioita. Alaikäistä kutsutaan holhoustoimessa **päämieheksi**. Jos alaikäisellä on kaksi huoltajaa, molemmat ovat edunvalvojia riippumatta siitä, kumman vanhemman luona alaikäinen asuu. Heidän pitää yhdessä huolehtia edunvalvojan tehtävistä.

VALVOVA VIRANOMAINEN

Holhousviranomainen valvoo edunvalvojen toimintaa. Valvonta kuuluu yleensä sille maistraatille, jonka toiminta-alueella alaikäisen kotikunta sijaitsee. Ahvenanmaan maakunnassa holhousviranomaisena toimii Ahvenanmaan valtionvirasto. Tässä esitteessä holhousviranomaisesta käytetään nimitystä **maistraatti**.

ALAIKÄISEN OMAISUUDEN HOITAMINEN

Alaikäisen omaisuus kuuluu hänelle itselleen. Alaikäisen omaisuutta ovat esimerkiksi alaikäiselle annetut lahjat ja hänen nimiinsä säästetyt varat, hänen osuutensa jakamattoman kuolinpesän varoista, hänelle maksettu vakuutuskorvaus, eläketulot, vahingonkorvaus ja sijoitusomaisuus. Omaisuutta on myös omaisuudesta saatu tuotto, kuten korko-, osinko- ja vuokratulot.

Edunvalvojan tehtävänä on huolehtia alaikäisen omaisuudesta. Omaisuutta on hoidettava huolellisesti ja suunnitelmallisesti. **Alaikäisen omaisuutta voidaan käyttää vain hänen omaksi hyödykseen** ja hänen henkilökohtaisiin tarpeisiinsa huomioiden kuitenkin **vanhempien elatusvastuu**. Säästöön jäävä omaisuus on sijoitettava turvallisesti. Esimerkiksi alaikäisen saama vakuutuskorvaus on aina sijoitettava hänen nimissään olevalle pankkitilille tai muuhun hänen nimissään olevaan sijoituskohteeseen. Alaikäisen varoilla hankittavan omaisuuden, kuten mopon tms. tulee olla alaikäisen nimissä. Alaikäisen varoja ei saa sekoittaa toisten varoihin. Huomioitavaa myös on, että edunvalvoja ei saa lahjoittaa alaikäisen omaisuutta.

EDUNVALVOJAN TOIMINNAN VALVONTA

Alaikäisen edunvalvonta merkitään **holhousasioiden rekisteriin**, jos alaikäisellä on omaisuutta, jonka arvo omaisuuteen kohdistuvia velkoja vähentämättä **ylittää 20.000 euroa**. Omaisuus voi koostua kuolinpesän osuudesta ja/tai muusta varallisuudesta. Rekisterimerkintä voidaan tehdä erityisestä syystä, vaikka omaisuuden arvo olisikin alle 20.000 euroa.

Edunvalvojan on oma-aloitteisesti ilmoitettava maistraatille alaikäisen saamasta omaisuudesta, jos alaikäisen koko varallisuuden arvo omaisuuden saamisen jälkeen ylittää 20.000 euroa. Ilmoitus tehdään antamalla maistraatille **omaisuusluettelo** tai muu selvitys kuukauden kuluessa omaisuuden saamisesta. Maistraatti voi myös pyytää edunvalvojalta selvitystä alaikäisen omaisuudesta. Tällöin selvitys on annettava, vaikka omaisuuden arvo alitaisi 20.000 euroa. Omaisuusluettelo tai muu selvitys on annettava maistraatille pyynnössä ilmoitetussa määräajassa.

Edunvalvojan on aina toimitettava maistraatille **jäljennös perukirjasta** liitteineen, jos alaikäinen tulee kuolinpesän osakkaaksi. Perukirja on toimitettava kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta.

Maistraatti valvoo kaikkien alaikäisen edunvalvojien toimintaa, vaikka edunvalvontaa ei olisikaan merkitty holhousasioiden rekisteriin. Tämän vuoksi edunvalvojalla on pyydettyessä velvollisuus antaa maistraatille edunvalvontaa koskevat tiedot, tositteet ja asiakirjat alaikäisen omaisuuden hoidosta. Tietyt oikeustoimet vaativat maistraatin luvan riippumatta siitä, onko edunvalvonta merkitty rekisteriin vai ei. Alaikäisen edunvalvojalle syntyy lisäksi velvollisuus antaa maistraatille **vuosittain tili** alaikäisen omaisuuden hoidosta, jos maistraatti on rekisteröinyt edunvalvonnan rekisteriin.

Maistraatti voi poistaa alaikäisen edunvalvonnan holhousasioiden rekisteristä, jos alaikäisen omaisuuden arvo on pysyvästi alentunut 15.000 euroon tai sitä pienemmäksi. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun alaikäinen saa perinnönjaossa omaisuutta arvioitua vähemmän, eikä hänen varallisuutensa määrä perinnönjaon jälkeen ylitä 20.000 euron rajaa. Edunvalvontaa ei poisteta rekisteristä, jos omaisuuden vähentyminen on aiheutunut edunvalvojan toimenpiteistä, jotka eivät ole alaikäisen edun mukaisia. Edunvalvonta säilytetään rekisterissä myös, jos siihen on erityistä syytä.

Edunvalvojan tehtävä ei pääty, vaikka alaikäisen edunvalvonta poistettaisiin rekisteristä. Edunvalvojalla ei kuitenkaan rekisteristä poistamisen jälkeen ole enää velvollisuutta tilin antamiseen maistraatille.

YLEISTÄ EDUNVALVOJAN TEHTÄVISTÄ

Edunvalvoja on aina velvollinen säilyttämään alaikäisen omaisuuden hoitoon liittyvät **tiliotteet, tositteet ja asiakirjat**. Asiakirjojen säilyttäminen on tarpeellista, jotta edunvalvoja voi aikanaan selvittää täysi-ikäiselle lapselle, miten hän on hoitanut tämän omaisuutta alaikäisyyden aikana. Edunvalvoja voi myös joutua selvittämään alaikäisen omaisuuden hoitoa maistraatille.

Vanhemmat vastaavat lähtökohtaisesti lapsensa elatuksesta ja henkilökohtaisista tarpeista, kuten asumisesta, vaatetuksesta, ruoasta, koulutuksesta ja tavanomaisista harrastusmenoista. Alaikäiselle maksettavia perhe-eläkkeitä voidaan käyttää hänen elatukseensa. Ne voidaan ohjata joko alaikäisen tai edunvalvojan tilille. Alaikäisellä ei ole milloinkaan velvollisuutta osallistua vanhempiensa tai sisarustensa elatukseen.

Alaikäisen muuta varallisuutta ei voida ilman erityisiä perusteita käyttää hänen tavanomaisiin elinkustannuksiinsa. Erityinen peruste voi olla esimerkiksi huoltajan alentunut elatuskyky sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Alaikäisen eläkkeet pitää tallettaa alaikäisen nimiin, jos niitä ei tarvita alaikäisen elinkustannuksiin.

EDUNVALVOJAN TILIVELVOLLISUUS

Edunvalvoja laatii **vuosittain tilin** alaikäisen omaisuuden hoitamisesta, jos edunvalvonta on merkitty holhousasioiden rekisteriin. Edunvalvoja antaa vuositilin ja tarpeelliset tositteet maistraatin tarkastettavaksi kolmen kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä, yleensä **31.3. mennessä**. Tilissä ilmoitetaan alaikäisen varat ja velat tilikauden alkaessa ja päättyessä, tilikauden aikana niissä tapahtuneet muutokset, alaikäisen saamat tulot kuten eläketulot, sosiaaliset etuudet ja pääomatulot, alaikäisen puolesta tehdyt merkittävät oikeustoimet sekä muut vastaavat toimenpiteet, joihin edunvalvoja on ryhtynyt omaisuutta hoitaessaan. Tilissä ilmoitetuista tuloista ja omaisuudesta sekä niiden määrästä/arvosta liitetään tiliin tositteet, esimerkiksi eläkeyhtiöiden ilmoitukset maksetun eläkkeen määrästä ja tiliotteet.

Alaikäisen eläketulojen käyttämisestä hänen tavanomaiseen elatukseensa ei yleensä tarvitse esittää tositteita. **Tilissä ilmoitetaan kuitenkin selvästi, että eläketulot on käytetty nimenomaan alaikäisen elinkustannuksiin.** Maistraatti voi edellyttää tarkempaa selvitystä eläketuloilla rahoitettavista menoista, jos ne ovat poikkeuksellisen suuret.

Tiliin liitetään **tositteet**, jos alaikäisen säästöjä tai varallisuutta käytetään hänelle tehtäviin hankintoihin, kuten mopon, tietokoneen tai kännykän ostoon.

Maistraatti voi eräin edellytyksin vapauttaa edunvalvojan vuositilivelvollisuudesta tai määrätä tilikauden vuotta pidemmäksi. Vuositilivelvollisuuteen voidaan maistraatin harkinnan mukaan myöntää helpotuksia ns. estotilijärjestelyillä.

MILLOIN TARVITAAN EDUNVALVOJAN SIJAINEN?

Edunvalvoja voi tarvita sijaisen monessa eri tilanteessa. Tällöin maistraatti voi edunvalvojan pyynnöstä määrätä hänelle sijaisen. Tarvittaessa myös käräjäoikeus voi määrätä edunvalvojalle sijaisen.

Edunvalvoja tarvitsee sijaisen, jos asiassa **vastapuolena** on edunvalvoja itse, hänen lapsensa tai puolisonsa tai joku, jota edunvalvoja edustaa. Jos sisaruksilla on yhteinen edun-

valvoja, hän kuitenkin saa edustaa sisaruksia perinnönjaossa, jos näiden edut eivät ole perinnönjaossa esitettyjen vaatimusten tai muiden jakoon liittyvien seikkojen johdosta ristiriidassa keskenään.

Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoa ja yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa tai muussa parisuhteessa eläviä. **Sukulaisiin** rinnastetaan vastaavat puolisukulaiset.

Edunvalvoja tarvitsee sijaisen myös, jos edunvalvojan ja alaikäisen lapsen edut saattavat muuten joutua asiassa ristiriitaan keskenään.

Edunvalvoja voi tarvita sijaisen myös tilanteissa, joissa hän on esimerkiksi sairauden tai pitkän poissaolon vuoksi tullut estyneeksi hoitamaan tehtäväänsä.

Jos edunvalvoja ei voi edustaa alaikäistä jossain asiassa, sijainen tarvitaan riippumatta siitä, edellyttääkö kyseinen oikeustoimi maistraatin lupaa.

Edunvalvoja tekee maistraatille tai tuomioistuimelle hakemuksen sijaisen määräämiseksi. Maistraatin tai tuomioistuimen päätöksestä ilmenee, mikä sijaisen tehtävä on. Sijainen edustaa alaikäistä siinä tehtävässä, johon hänet on määrätty. Sijaisen tulee tunnollisesti pitää huolta alaikäisen oikeuksista ja edistää hänen parastaan.

Edunvalvojan sijaiseksi voidaan määrätä yleinen edunvalvoja tai yksityishenkilö, joka on antanut siihen suostumuksensa ja on sekä **sopiva että esteetön** toimimaan edunvalvojan sijaisena. Esteellisen edunvalvojan sijaiseksi ei voida määrätä henkilöä, joka olisi itsekin esteellinen edustamaan alaikäistä.

Sijainen, jonka tehtäviin kuuluu omaisuuden hoitamista, on velvollinen pitämään kirjaa alaikäisen varoista ja veloista sekä tilikauden tapahtumista. Sijainen, joka on määrätty muuhun kuin omaisuuden hoitamista käsittävään tehtävään, on velvollinen pitämään sellaista kirjaa, että hän voi tehdä selon niistä toimenpiteistä, joihin hän on tehtävässään ryhtynyt.

Sijaisen tulee tarvittaessa huolehtia **maistraatin luvan hakemisesta** holhoustoimilaissa mainituille oikeustoimille.

Esimerkkitalanteita sijaisen tarpeesta:

- Edunvalvoja ja alaikäinen ovat osakkaana samassa kuolinpesässä, jossa aiotaan tehdä ositus ja perinnönjako.
- Edunvalvojan alaikäinen lapsi ja täysi-ikäinen lapsi ovat osakkaana kuolinpesässä, jossa on tarkoitus tehdä perinnönjako. Näissä tilanteissa sijainen tarvitaan, vaikka edunvalvoja ei ole kuolinpesän osakas.
- Alaikäinen on osakkaana kuolinpesässä, johon kuuluva auto on tarkoitus myydä edunvalvojalle tai hänen täysi-ikäiselle lapselleen.

- Alaikäisen omaisuutta on tarkoitus myydä yhtiölle, jonka edunvalvoja omistaa.
- Jos edunvalvojan ja alaikäisen yhteistä omaisuutta on tarkoitus myydä, edunvalvoja voi yleensä myydä omaisuutta molempien puolesta. Jos kuitenkin tapauksen olosuhteista ilmenee, että edunvalvojan ja alaikäisen edut asiassa eivät ole yhtenevät, edunvalvoja tarvitsee sijaisen.

MIHIN TOIMIIN TARVITAAN MAISTRAATIN LUPA?

Tärkeinä pidettäviä alaikäisen puolesta tehtäviä oikeustoimia varten edunvalvoja tarvitsee maistraatin luvan. Lupa voidaan myöntää, jos aiottu **oikeustoimi on alaikäisen edun mukainen**.

Lupaa on suositeltavaa hakea **ennen oikeustoimeen tai toimenpiteeseen ryhtymistä**. Oikeustoimi, jonka edunvalvoja on tehnyt ilman maistraatin lupaa, ei sido alaikäistä, ellei maistraatti hyväksy sitä jälkeempään edunvalvojan hakemuksesta.

Lupa tarvitaan esimerkiksi asunnon tai kiinteistön ostoon tai myyntiin, omaisuuden panttaamiseen, muun lainan kuin valtion takaaman opintolainan ottamiseen sekä ilman pesänjakajaa tehtävään ositus-, erottelu- ja/tai perinnönjakosopimukseen. Luvanvaraista on myös metsän myynti sekä tiettyjen sijoituskohteiden hankkiminen.

Edunvalvoja ei saa myöskään ilman maistraatin lupaa antaa rahalainaa päämiehensä puolesta. Lupa on haettava etukäteen ja maistraatti edellyttää pääsääntöisesti, että velalle asetetaan rahalaitosten hyväksymä vakuus.

Lupa tarvitaan myös silloin, kun luvanvarainen oikeustoimi tehdään kuolinpesän nimissä ja pesän osakkaana on alaikäinen lapsi. Jos tehtävää oikeustointia varten on tarpeen määrätä edunvalvojan sijainen, tämä hakee luvan oikeustoimeen. Lupahakemukseen liitetään **15 vuotta täyttäneen alaikäisen kirjallinen mielipide oikeustoimesta**.

Hakemuslomake sekä luettelo luvanvaraisista oikeustoimista ja luvan hakemiseen tarvittavista liiteasiakirjoista löytyvät maistraattien [verkkosivuilta](#). Lupahakemuksen voi myös tehdä sähköisesti [Verkkomaistraatissa](#).

EDUNVALVOJAN EPÄASIAALLINEN TOIMINTA

Edunvalvoja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos hän on hoitanut alaikäisen omaisuutta tämän edun vastaisesti.

Jos edunvalvoja laiminlyö asianmukaisen tilin, luettelon, tositteen tai pyydetyn selvityksen antamisen, maistraatti voi määrätä edunvalvojan suorittamaan laiminlyödyn toimenpiteen. Tätä määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään edunvalvojan kustannuksella. Edunvalvoja voidaan samalla vapauttaa tehtävästään ja määrätä alaikäiselle uusi edunvalvoja.

Edunvalvoja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävänsä hoitaessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut alaikäiselle.

EDUNVALVONNAN PÄÄTTYMINEN

Edunvalvojan tehtävä lakkaa, kun alaikäinen täyttää 18 vuotta. Täysi-ikäisellä on oikeus omaan omaisuuteensa.

Edunvalvoja antaa tehtävänsä päätyttyä viipymättä **päätöstilin** maistraatille päämiehensä omaisuuden hoidosta. Päätöstili laaditaan yleensä vuoden alusta täysi-ikäiseksi tuloon saakka eli siltä ajalta, jolta ei ole aikaisemmin annettu tiliä. Päätöstiliä koskevat samat ohjeet kuin vuositiliä.

Päätöstilin antamisesta ei myönnetä vapautusta. Maistraatin tarkastama päätöstili mahdollisine huomautuksineen annetaan **tiedoksi täysi-ikäiselle**.

EDUNVALVOJAN PALKKIO

Alaikäisen lakimääräisellä edunvalvojalla eli huoltajalla **ei ole oikeutta periä palkkiota** edunvalvojan tehtävästään. Edunvalvojalla on kuitenkin oikeus saada alaikäisen varoista korvaus tarpeellisista kuluistaan.

MAISTRAATIN MAKSUT

Maistraatti perii maksun esimerkiksi luvan myöntämiseen liittyvistä päätöksistä tai tilintarkastuksista. Maksut ovat päämiehen kuluja. Lupamaksu on kuitenkin **kuolinpesän kulu**, jos luvanvarainen oikeustoimi koskee kuolinpesää, jossa alaikäinen on osakkaana. Tällainen oikeustoimi voi koskea esimerkiksi perinnönjakoa tai kuolinpesän omistaman kiinteistön myyntiä. [Hinnasto](#) on maistraattien verkkosivuilla.

LISÄTIETOJA

Tarkempia tietoja, lomakkeita, hinnasto yms. on saatavana maistraattien verkkosivuilta www.maistraatti.fi

Lupahakemuksen voi myös tehdä sähköisesti [Verkkomaistraatissa](#).

Lisätietoja määräyksistä ja ohjeita alaikäisen omaisuuden hoitamista koskevissa kysymyksissä saa maistraatista.

Lyhyesti

- ✚ *Alaikäisen saamasta omaisuudesta on ilmoitettava viipymättä tämän kotipaikan maistraatille, joka valvoo alaikäisen omaisuuden hoitamista.*
- ✚ *Alaikäiselle maksettavaa perhe-eläkettä tai muita tuloja voidaan käyttää vain hänen elinkustannuksiinsa.*
- ✚ *Alaikäisen varoja saadaan käyttää ainoastaan hänen omaksi hyödykseen huomioon ottaen vanhempien elatusvastuu. Edunvalvojat päättävät ja vastaavat yhdessä alaikäisen omaisuuden sijoittamisesta ja käyttämisestä.*
- ✚ *Edunvalvoja on aina velvollinen säilyttämään alaikäisen omaisuuden hoitoon liittyvät tiliotteet, tositteet ja asiakirjat.*
- ✚ *Edunvalvoja laatii vuosittain tilin alaikäisen omaisuuden hoitamisesta 31.3. mennessä, jos edunvalvonta on merkitty holhousasioiden rekisteriin.*
- ✚ *Edunvalvojat eivät saa edustaa alaikäistä oikeustoimessa, jossa he itse ovat tämän vastapuolia.*
- ✚ *Laissa määriteltyihin alaikäisen omaisuutta koskeviin oikeustoi-
miin tarvitaan maistraatin lupa.*